

PISMO IZ SLOVENIJE

(u originalu)

RENE MAURIN

Kuhinja s dobro dizajniranim tanju-rima... Müllerova Zadaća ili sjećanje na revoluciju (na slici IvanRupnik i Janez Škof) Snimio: Žiga Koritnik

Draga rodbina!

Eto me opet! Znam, javljam se vam nakon prilično dugog vremena, čemu jedini uzrok je da jednostavno nismo imali puno vremena odkad smo se odselili iz zajedničkog i pretoplog doma. Kao što je kod svake selidbe, koje su navodno štetnije od pušenja, trebalo je sve te stvari opet odneti na sprat, odmotati jih iz papira, pogledati ako nam ta roba još uopće stane i paše u novi, malo manji stan i opet ju staviti na svoje mjesto... To u nekim slučajevima, s obzirom da smo pakirali pod stresom, uopće nije tako jednostavno, pa su se dogodile neke simpatične greške, primjerice, jedno je od naših kazališta¹ završilo u kartonu za istraživanje svemira, pa sada putuje u kozmos, gdje nitko ne zjeva u auditoriju, a i scenski radnici su navodno na puno višoj razini. Opet, jedan drugi je autor² završio među ugostiteljskim uslugama, pa je tako svoju publiku poštedio duhovnog kanapea i direktno joj servirao ono najbolje, fizički opipljiv i te kako ukusan žanr, koji već stoljećima ruši granice među jezicima i kulturama. No i to nije prošlo sasvim bez zabuna, pa su neki stariji građani, redoviti posjetioci kazališta, sledećih dana pokušali sa sobom ponjeti jelovnike iz nekih Ljubljanskih gostionica, misleći da su kazališni programi. Garderobjerke, izvrstno presvučene u konobare s brkovima ovih provokacija niso mogle više izdržati, pa se često čula pritužba da neki ljudi već od svega prave teatar.

No, većina je stvari ostala neoštećenih i na svom starom mjestu, pa se tako i dalje u dnevnim boravcima³ većinom izvode takozvani klasici, koji možda jesu izazov za svaku kazališnu zajednicu, ali, nažalost, često pretežak. *Vještice iz Salema*, *Macbeth*, *Ujak Vanja*, *Baal*, *Život je san*, *Revizor* i slične igre, naravno tvore vrh svjetske dramatike, što pak još ne nudi garancije za dobro kazalište. Takav pasivan odabir sastavnih djelova repertoara kazalištu često dodaje onu folklornu komponentu, svi znaju te plese, svi jim se

dive, no nitko jih više ne pleše. Svježina, avantgardnost i eksperimentalnost kazališnih izraza najčešće nemože zamjeniti odtuđenosti priča, situacija i duha vremena, koje nažalost sve teže pogađaju suvremenog gledaoca. Plemenito nastojanje tih kazališta - održavati serioznost i uzvišenost nacionalnih kuća, a u isto vrijeme sljediti potrebi vremena za modernošću i aktualnošću - najčešće proizvodi kazališne mutante, koji sličje na Krapinskog pračovjeka u svemirskom skafandru. Srećom, i tu ima redatelja i njihovih pristupa klasičnim djelima, koji ne pokušaju učiniti kvantni skok da bi na kraju samo stavili kineski porcelan u mikrovalnu, nego jednostavno rade iz djela samoga koristeći neograničenost kazališnog izraza i fantazije, pa tako nastaju predstave kao što je Kici *Život je san*, Šedelbauerove *Vještice iz Salema*⁴... Takve predstave ne samo da dobro stoje u nacionalnu baroknu kutiju, nego usprkos svojim kilometrima dočaravaju ono iskonsko kazališno, što kraj dvadesetog stoljeća tako uporno pokušava uništiti. Veliko zanimanje dakako bude i komedije, nažalost često sumljivog humora, koje rjetko zalutaju u SNG a onda omogućje užitak shvaćanja i onima, koji smatraju kazalište prvenstveno kao društveni događaj u kojem se može šutjeti, a da ženi ipak nije dosadno. I u našim prostorijama rijetko se pojavlja humor koji ima karakter ili barem hrabrost - toliko bezkarakteran da je bezobrazan. Korak naprjed, nažalost ne dovoljno velik. U tom smjeru uspio je Zijahu Sokoloviću s komedijom *Sedam zapovjedi* Daria Foa, koja je tako postala i jedini "hit" sezone u mariborskom SNG-u.

¹ NOORDUNG, Gledališje Dragana Živadinova

² Emil Hrvatini, *Banket*

³ Velike scene SNG-ov (Slovensko narodno gledališje)

⁴ Drama SNG Maribor

Naš se dnevni boravak tako ne razlikuje previše od ostalih. I u njemu su ljene, izlizane fotelje, klubski stolčić s puknutim staklom i kredenca sa zapadnim žestokim pičima i ostarjelim Skenderbegom iz vremena dok se još putovalo prema jugu po tlu. No kako smo vidjeli neke zapadne filmove, počeli smo razmišljati o rušenju nekih zidova da bi ga pretvorili u salon⁵, pa bi tako neka od tih dostignuća lakočom mogla ući u "top 10" kongresnih centra i proizvela smješak oko oči svakog umornog ideologa.

Možda najinteresantnija i uvijek razigrana je naša dječja soba⁶, koju smo dosta preuređivali, znate djecu, moraš jim uvijek nešto novo kupiti, ako ne drugo barem logaritamske tabele i periodni sistem da razvijaju maštu. Djeca se igraju, a ljudi izgleda vole klince, jer ti njihovi pjeskovnici zamalo su uvijek odlično posjećivani. Svom intimnošću i neopterećenošću iskorištavaju svoju prednost pred modernim medijima, blizinom glumaca i života na sceni. Ljudska, životna aktualnost, nipošto ona politička, ekonomska, pravna, tehnološka, sportska, agronomska, brodogradiliška ili pedikerska, podržana je i sa strane živećih pisaca koji su shvatili, da može biti čovjek jednako zanimljiv ako ruši Bastilju ili čeka na autobus. Autori kao što su Albee, Koljada, Reza, Süsskind, Schwab, Mamet, Barker i mnogi drugi, često već samim tekstom stanu publici u zonu intimnosti i sadašnjicu u kojoj sudjeluju i oni i stvaralaci. Njihova djela omogućavaju da se gledalac ponovo ugleda izpred sebe i tako često, u kombinaciji s mladim autorima predstave, uspjevaju privući onu kvalitetniju publiku. Kazalište tako opet postaje nešto stvarno. Pohvale vrjedno a i korisno je da slovenski kazališni prostor omogućava mladim redateljima i glumcima normalan ulaz kroz vrata a ne da moraju puzati kroz prozore ili koristiti druge provalničke metode. Za uzvrat on dobija na tim scenama neke od najuspjelijih predstava sezone, kao što su *Art* (Petan), *Murlin Murlo* (Latin), *Lederksiht* (Strelec)...

Naravno i kod nas, kao što je u većini porodica, najrađe se zadržavamo u kuhinji ili spavaći sobi.⁷ Tamo se najviše uživa - u hrani, spavanju ili ljubavi. Ti prostori nisu opterećeni elitizmom i reprezentativnošću, dobro su opremljeni i nude svakakve mogućnosti za eksperiment. Naravno dijapazon tih kazališta koja su nažalost sva u Ljubljani, znači jedinom kazališno demokratskom gradu u zemlji, dosta je širok. Mestno gledalište Ljubljansko, dostojno izpunjuje što obeća i samim imenom, naravno primerno našem građanstvu, koje ponekad voli zaplesat lambdađu sa prijateljima iz susjedne prikolice u nudističkom kampu. Njihov repertoar obuzima od frivolne zajeb(frk)ancije, serozne i jake drame, preko ljudske komike i povjestne lirike do radikalnih kazališnih pristupa, čime čini ono najbolje što može u cilju odgajanja i širjenja horizonta svoje publike i tako postaje vjerovatno naj neopterećenije kazalište grada. Otvoreno i za posjete susjeda⁸, stimulira cirkulaciju svog ansambla, kojim pobjeđuje onu kazališnu klopku zbog koje nam se može učiniti da su Othelo i Edip samo inkarnacija jednog glumca. Dali će promjena direktora tog kazališta značajno promjeniti karakter te ustanove, još je prerano suditi i javit ćemo vam odmah ako tu promjenu uočimo.

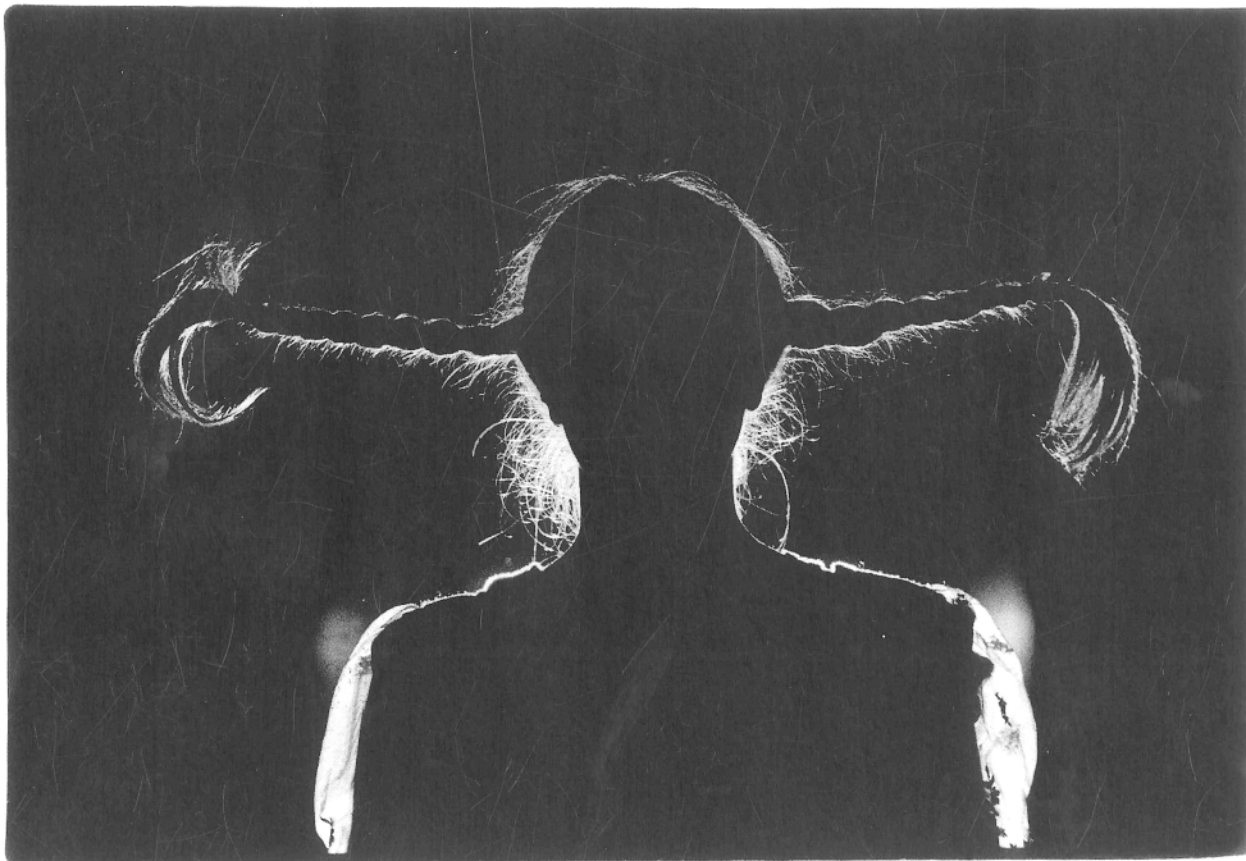
"Slovensko mladinsko gledalište" s druge strane zna zašto studenti više slušaju mlade i seksi profesorice. Njihova svjest o bitnosti forme i načinu na koji serviramo jelo stvara onaj, za kazalište ipak potreban, osjećaj da smo ušli u neku višu realnost, otprilike nešto suprotno onome što doživljavamo u čekaonicama gradskih ili državnih institucija. Svojim odabirom režisera (Taufer, Miler, Fray,

⁵ Nove pozornice u Mariboru i Novoj Gorici, koje više sličie kongresnim centrima nego kazalištu.

⁶ Male pozornice slovenskih kazališta

⁷ Mladinsko kazalište, Mestno kazalište, Glej.

⁸ Akademija za gledalište, radio, film i televiziju

... gdje se dobro jede (Janja Majzelj kao Pipi Duga čarapa)

Snimio: Simon Stojko Falk

Berger, Pograjc...) i repertoara zauzimaju poziciju uvijek progresivnog kazališta koje omogućava eksperiment na višem nivou, koji zbog toga čak i ako ne uspije, što se događa rjetko, propada elegantno i stilom. Pored manje serioznog zajebantskog i treny Gleja, "Mladinsko" je vjerovatno kazalište sa najprepoznatljivim "imidom" u zemlji, kojim demonstrira svoju odlučnost i svjestno ograničenost od "domaćih" pristupa. I u ovoj sezoni uspješni su stvoriti neke od najzanimljivijih predstava sezone, kao što su Tauferova *Pika* (Pipi Duga čarapa), koju su igrali i na zagrebačkim Danima satire ili Müllerova *Zadaća ili sjećanje na revoluciju* u režiji Eduarda Milera. Naravno,

igraju se i one uspjele predstave prošle sezone, koje niste uspješni pogledati. Ukratko, tu je kuhinju designirao Stark i ako se na njegovim tanjurima servira dobro pripravljeno jelo... buon appetit!

Ostala kazališta, koja se mogu sakriti izpod "šufita" vlastitog krova, kao što su "Šentjakobsko", "Glej" i druga sastavljaju svoj repertoar na dosta improviziranoj bazi, što dokazuje i to da nije moguće doći do njihovih godišnjih programa, pa je tako teško govoriti o njima kao o koherentnim kazalištima. Ipak kazalište "Glej" svojim predstavama pokazuje da kazalište još može zabaviti mladu publiku, koju inače prije vidimo na skateboardu nego u redu za karte.

Evo, razkazali smo vam one glavne prostorije naše rezidencije. Naravno to još nije sve. Ima i manjih prostora, garaža i sličnog⁹ u kojima se iz stvari za koje nema mjesta u stanu mogu učiniti čuda. Kazalište u Ptujju najbolji je primjer kako se može i u manjem gradu uspostaviti repertoarno kazalište koje nije interesantno samo za lokalnu populaciju nego privuče i publiku iz bližnjih gradova. Općenito razveseljiv pojav je da kazališta nastaju u svakakvim improviziranim uvjetima pa tako nekada ona zaskoče nevinog slučajnog prolaznika, koji tako mora da prestane razmišljati o svakodnevnim problemima kao što je distribucija nuklearne energije iz NE Krško i suočava se slikom čovjeka koji s bakljom u ruci skače u Ljubljanicu. Pažnju treba da skrenem i na naš vrt na kojem znamo često priređivati piknike,¹⁰ koji našem domu daje svježinu i relaksaciju a pružaju i mnogo ugodnih tamnih kutaka za upoznavanje. Te su zabave sve češće i srdačno ste pozvani, naročito otkad više nismo zajedno pa nam fali netko ko zna dobro okrenuti roštilj. Borštnikovo srećanje, Exodus, Break 21, Mladi levi, Tjedan kulture, Dnevi komedije i drugi festivali redovito nam dovode, nekad i već stare, novosti koje nam demonstriraju našu poziciju na kazališnom globusu planete. U takvom paketu dospjela je do nas možda jedina zaista nova forma kazališta u posljednje vreme. Takozvani "labirinti", poreklom iz Markezove Kolumbije zaista uspejavaju uzdignut kazalište na nivo iskustva u duhovnom i fizičkom smislu, pa tako uspostavljaju onu rijetko zaista uspješnu komunikaciju među publikom i akterima. Kontakt sa gledaocem ne pokušava uspostaviti sa bacanjem smeća u publiku i drugim "zapadnim" metodama, nego pomoću ipak komunikativne intimne prirode ljudskog bića, koje u sat ili dva samoće i izgubljenosti u labirintu prihvaća vodstvo glumaca i prepušta se svojim čulima. Gledalac koji hoda, puza, luta ili je vezanih očiju vođen za ruku crnim labirintima izgrađenim od crnog tila nailazi na razne aktere, koji više ne sličje na onog glumca koji stoji metar više, nego više na vašu mamu koja vas je grlila u djetinstvu, ili na zločestog susjeda koji vam je krao sladoled... Svaki kontakt u labirintu potpuno je privatn, gledatelj-akter je anoniman, pa se tako uspostavi jedan, realnosti sličan odnos, koji je pot-

puno nepredvidljiv i zacrtan samo grubim orisom lika i njegovim intencijama. U takvom kazalištu gledalac naravno ne dobiva servirane priče u vektoru A-B, nego uđe u situacije povezane na jednom nivou "slušanja samoga sebe". Tako tamo možete sresti djecu koja se tuku, netko koji vas opipava u tami, šumu voća koja vas vodi mirisom, ljes u koji će vas staviti da bi čuli kako zvuči kad se baca pjesak na vas, razbojnika koji vam pokuša oti predmet koji ste dobili i trebate ga zadržati kod sebe, osobu koja ponavlja sve za vama ili sobu iz koje jednostavno neznate dalje, pa možete samo čekati i još puno više senzualnih senzacija... Cjela se ta igra naravno temelji na ozbiljnosti shvaćanja, ali poslje trideset minuta tame i samoće svatko ju počinje shvaćati ozbiljno. Svakako vam preporučujem posjetu takvog "labirinta", naravno ako niste klaustrofobični ili smatrate da je ponižavajuće držati glumca za ruku. Ostale improvizirane produkcije najčešće predstavljaju onu ortodoksnu alternativno produkciju koja ima u Sloveniji duboke korenine ili produkciju samostalnih, često bezkućnih kazališnih grupa, koje najčešće nastupaju po raznim festivalima ili ulicama, pa je tako postalo moguće u Ljubljani izvesti i festival uličnog kazališta, koje barem za par dana zamjeni vozače smrti u pravljenu galame.

Eto tako, nakratko smo vam se javili, a sada ćemo morati polako završiti jer dolazi serviser da nam popravi već mašinu, i kod nas skupi se prljavog rublja, ali o tome više kad nas posjetite. Sad kad znate gdje smo, možete slobodno navratiti na koju od spomenutih ili preskočenih predstava, kojih najvjerojatnije nisam još ni sam video. Nadamo se da i vama ide dobro i pišite nam uskoro. Pozdravite rodbinu!

P.S. Ako ste slučajno pronašli kakav plavi otvarač za buteljke, molimo vas da nam javite, jer uskoro dolazi jesen, a otvarati flaše zubima nije ni zdravo ni ljepo!

⁹ Manja kazališta ili priredbene scene

¹⁰ Festivali i improvizirane produkcije

Klasik iz dnevnog boravka... Millerove *Vještice iz Salema* na sceni Drame SNG Maribor
Na slici: Jure Ivanušić, Davor Herga, Peter Boštijančič

Snimio: Tone Stojko